

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดการศึกษา และโอกาสในการได้รับการศึกษาของประชาชน และถ้ามองย้อนกลับไป การจัดการศึกษาก็มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีด้วยเช่นกัน ทำให้เป็นปัญหาต่อการพัฒนาประเทศในหลายด้าน แสดงว่าเรายังจัดการศึกษาให้ประชาชนมีความฉลาด มีความพร้อม และมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมได้ ยังไม่ดีพอ หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนระบบการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะด้านหลักสูตร กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปให้ตอบสนองทันกับความต้องการของสังคมยุคปัจจุบัน จึงจะถือว่าสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและทิศทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิตรไมตรีบนวิถีแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรม ประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัย และมั่นคงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เกื้อกูล และเอื้ออาทรต่อกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [สศช.], 2553, หน้า 12)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจึงมีความสำคัญที่ต้องทำให้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกก่อน คือ การพัฒนาคุณภาพคนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาคุณภาพคนปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 ที่บัญญัติว่า “รัฐต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้า ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” ส่วนการพัฒนา

ความเข้มแข็งของชุมชน มาตรา 66 บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน” และมาตรา 80 บัญญัติว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ”

ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐจึงได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ดำเนินการบริหาร โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจบริหารงานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และมีผลงานความก้าวหน้าในการบริหาร โรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด เรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management)

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการศึกษามากที่สุด และจะเป็นการจัดการศึกษาที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา คือ การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแบบใช้ชุมชนเป็นหลัก (Community Control School Board) (Florida Department of Education, 1998, pp. 1-4; Heman & Herman, 1992, pp. 261-263; Myers & Stonehill, 1993, pp. 2-3) อีกทั้งการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนไทยมีโอกาสดูได้เรียนในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการแก้ปัญหาได้ถึงรากเหง้าและหาทางแก้ปัญหาอย่างครบวงจรจากอดีตที่ส่วนกลางเป็นผู้กำหนดโดยการคัดลอกเอาแบบอย่างมาจาก แนวความรู้ของตะวันตก และยึดเย็ดให้โรงเรียนนำไปใช้ แต่การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนศึกษาเรื่องตนเอง ชุมชน และสังคม มีวิถีชีวิตวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมแบบมุ่งพึ่งตนเองได้ และเป็นการเน้นการศึกษาเพื่อชุมชน ให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ในการจัดการศึกษาเพื่อเรียนรู้จากชีวิตจริงและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่วนรวมมากขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [สทศ.], 2551, หน้า 173)

เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การกระจายอำนาจบริหารจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกระจายครอบคลุมทุกพื้นที่ของประเทศ เพื่อเป็นปัจจัย

หลักทำให้ความเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาของสังคมไทยในภาพรวมเกิดขึ้นเป็นจริงได้
ในระยะเวลารวดเร็ว (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา [สปศ.], 2545, หน้า 24-25)

นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน
เป็นเวลาเกินกว่า 10 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา ระบบการบริหารจัดการศึกษาเป็นแบบผูกขาด
รวมศูนย์อำนาจที่กระทรวง และกระทรวงสั่งงานแบบลดหลั่นกันเป็นชั้น ๆ ไปที่เขตพื้นที่การศึกษา
และผู้อำนวยการสถาบันการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานจะได้ประโยชน์จากการเชื่อมผู้ที่มีอำนาจระดับสูง
มากกว่าที่จะทำให้บริการประชาชนผู้จ่ายภาษีอย่างเต็มที่ การปฏิรูปการศึกษาในรอบ 10 ปี
ที่ผ่านมาเน้นเรื่องกฎหมายและปรับโครงสร้างรูปแบบการจัดองค์กรมากจนเกินไป โดยอ้างว่า
เป็นการรวบรวมเพื่อเอกภาพและเพื่อการกระจายอำนาจการบริหาร ไปสู่ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
และสถานศึกษาให้บริหารได้อย่างคล่องตัวมีประสิทธิภาพขึ้น แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็ยังคงเป็น
การบริหารแบบระบบราชการที่ยึดโครงสร้างอำนาจแบบจากบนลงล่าง ลดหลั่นกันลงไปเป็นชั้น ๆ
อยู่นั่นเอง การจัดตั้งคณะกรรมการ เขตการศึกษา สถาบันการศึกษา ฯลฯ เป็นเพียงรูปแบบ
ที่ดูเหมือนจะเป็นประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น แต่อำนาจการบริหารจริง ๆ ยังขึ้นอยู่กับผู้มีตำแหน่งหรือ
อำนาจสูงสุด (สกศ., 2552, หน้า 1)

จากเหตุผลข้างต้นทำให้รัฐบาลในสมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี
ได้แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2551 มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอีกครั้ง
และคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมวันที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2552 มีมติเห็นชอบ “ข้อเสนอการปฏิรูป
การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)” ตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอให้บังเกิดผลต่อ
การพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร จัดการผู้สถานศึกษา
แบบขั้นบันไดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามศักยภาพความพร้อม รวมทั้งส่งเสริมสถานศึกษาให้มี
ความเข้มแข็งและความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี
อย่างมีประสิทธิภาพต่อกันและกันอย่างต่อเนื่อง (สกศ., 2552, หน้า 3)

ในอดีตประเทศไทยมีจุดอ่อนเรื่องการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ที่มีผลกระทบต่อคนไทยโดยเฉพาะด้านการอนุรักษ์
วัฒนธรรมท้องถิ่น รัฐบาล ประชาชน มักขาดความจริงใจในการผลักดันวัฒนธรรมท้องถิ่น
ให้ยืนหยัดต่อสู้ ฟืนฟู รักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลง
อยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีอาชีพ ที่เริ่มต้นได้ดีแต่กลับล้มเหลวในปัจจุบัน สะท้อนถึงความล้มเหลว
ของการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top-down) เป็นลักษณะบอกว่าชาวบ้านต้องทำอะไร (What to Do)
แต่ไม่บอกว่าจะทำอย่างไร (How to Do) หารูปแบบและความเป็นไปได้ก่อนดำเนินการ (จุลลดา
มีจุล, 2548, หน้า 247)

ในจังหวัดจันทบุรีมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเรียกเฉพาะคือ ละครชาตรี เท่งตุ๊ก คำว่า “เท่งตุ๊ก” นั้นมาจากเสียงของเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบคือ “เท่ง” เป็นคำที่เลียนเสียงเสียงโทนที่ดีเสียงดัง เท่ง ๆ ๆ และ “ตุ๊ก” เป็นคำที่เลียนเสียงกลองตุ๊กที่ดีเสียงดัง ตุ๊ก ๆ ๆ ๆ ละครเท่งตุ๊ก มีลักษณะการเล่น การร้อง การแต่งกาย และเครื่องดนตรีที่คล้ายกับการเล่นละครชาตรี ชาวบ้านจะเรียกคลองจองกันเป็น “ชาตรี-เท่งตุ๊ก” ถ้าเล่นโดยมีระนาดบรรเลงประสมวงด้วย ก็เรียกว่า ละครชาตรี ถ้าไม่มีระนาดใช้โทนกลอง ก็เรียกว่า เท่งตุ๊ก (สมชาย วาสุกี, 2545, หน้า 5)

ละครชาตรีเท่งตุ๊กนิยมเล่นกันในตำบลบางกะไชย อำเภอแหลมงสิงห์ และตำบลตะกาดเจ้า อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี เครื่องดนตรีที่ใช้ในละครชาตรีเท่งตุ๊ก ประกอบด้วย โทน กลองตุ๊ก ฉิ่ง ฉาบ กรับ เป็นต้น ละครชาตรีเท่งตุ๊กในจังหวัดจันทบุรีมีการขึ้นป้ายรับงานมี 9 คณะ แต่ปัจจุบันเหลือคณะที่มีเครื่องละคร และเครื่องดนตรี รับงานแสดงอยู่ 2 คณะ และยังคงเล่นแบบโบราณอยู่คือ คณะ ส.บัวน้อย และคณะจันทาบันเทิงศิลป์

การที่คณะละครแต่เดิมมีอยู่ 9 คณะ ปัจจุบันคงเหลืออยู่ 2 คณะ แสดงให้เห็นว่าได้เกิดปัญหาการสูญเสยวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าไป เนื่องจากปัจจุบันคนนิยมชมการแสดงจากภาพยนตร์ โทรศัพท์ หรือชมคอนเสิร์ต การแสดงจากศิลปิน ทำให้การว่าจ้างลดน้อยลงจนผู้แสดงต้องเปลี่ยนอาชีพ เพื่อหารายได้เข้าสู่ครอบครัว วัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊กก็ลดบทบาทลงและอาจจะสูญหายไปในที่สุด ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐ เอกชนบ้างก็เป็นครั้งเป็นคราว แต่ก็ขาดความต่อเนื่อง (สมชาย วาสุกี, 2545, หน้า 5)

จากการศึกษาของผู้วิจัยเบื้องต้นในช่วงวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2554-31 มีนาคม พ.ศ. 2554 พบว่า ละครชาตรีเท่งตุ๊กคณะจันทาบันเทิงศิลป์ ที่ตำบลตะกาดเจ้า อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี มีนางจันทา ช้อนสี อายุ 82 ปี เป็นเจ้าของคณะ มีการตั้งคณะละครมาตั้งแต่สมัยปู่ และได้รับการถ่ายทอดเรื่อยมา ประวัตินี้มีการสืบทอดกันมา ประมาณช่วงรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา นับว่ามีการสืบทอดและสั่งสมวัฒนธรรมมาช้านาน ปัจจุบันยังสืบทอดการแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊ก และรวมถึงอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีของละครชาตรีเท่งตุ๊กไว้อย่างครบถ้วน โดยการเผยแพร่ไปยังโรงเรียนวัดหนองคัน ทำให้คณะจันทาบันเทิงศิลป์ยังคงเป็นคณะละครที่มีชื่อเสียง และเป็นที่ยกย่องถึงความป็นคณะละครเก่าที่ยังอนุรักษ์การแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊กแบบโบราณไว้ได้ และยังถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงคุณภาพที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

โรงเรียนวัดหนองคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ตั้งอยู่ บ้านหนองคัน ตำบลตะกาดเจ้า อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นโรงเรียนแรกในจังหวัดจันทบุรีที่มีการจัดการเรียนการสอน และมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊ก

(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1, 2552, หน้า 22) โดยมีนางจันทา ช้อนสี เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือโรงเรียนในการเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นสอนการแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊กให้กับนักเรียนของโรงเรียนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเดิมใช้สถานที่ในการถ่ายทอดที่วัด เริ่มจากนักเรียนตั้งแต่ 2-3 คน ในปัจจุบันใช้สถานที่ในโรงเรียน นักเรียนทุกคนมีความรู้และทักษะ การแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊กตามหลักสูตรสถานศึกษาที่โรงเรียนกำหนด สำหรับนักเรียนที่มีความสนใจพิเศษจะได้รับการส่งเสริมและสามารถสร้างรายได้จากการแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊ก

จากการประเมินการบริหารและการจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2554, หน้า 5) พบว่า โรงเรียนวัดหนองคัน มีระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และภูมิปัญญาท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ใช้รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจมากที่สุด และมีกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรม ปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊ก เป็นผลทำให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดหนองคันในระดับมากที่สุด สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน และได้รับความนิยจากผู้ปกครอง ส่งผลให้เป็นโรงเรียนดีในฝันของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ 2
2. ในด้านพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เน้นการเรียนการสอนโดยการปฏิบัติจริง สอนให้รู้จักคิด มีเหตุผลผล จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง มีการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง เห็นความสำคัญของสิ่งรอบตัว ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับจังหวัด และระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทุกชั้นเรียน
3. โรงเรียนมีความภาคภูมิใจเกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษา จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนในทุกๆ ด้าน ครูทุกคนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เสียสละ อุทิศตนเพื่อการศึกษา แสดงให้เห็นชัดถึงความมีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นรูปแบบเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ที่สั่งสมมาร่วมกับชุมชน ซึ่งหมายถึง ค่านิยม ความเชื่อ และปทัสฐานที่เป็นปัจจัยในการทำงาน ส่งผลให้โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และนักเรียนได้รับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา
4. สภาพแวดล้อมของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุข มีการจัดแหล่งเรียนรู้ครบทุกสาระการเรียนรู้ เป็นโรงเรียนน่าเรียน น่าอยู่ ส่งผลให้โรงเรียนได้รับพระราชทานโล่จากพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาทินัดดามาตุ โครงการโรงเรียนสร้างสรรค์ ครั้งที่ 4

5. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรม โรงเรียนใช้การปลูกฝังวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊กทุกชั้นเรียน ดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ละครชาตรีเท่งตุ๊กอยู่คู่ชุมชนตะกาดเก่ามาได้จนทุกวันนี้ และเป็นการตอกย้ำให้ผู้เรียนประพาศติจิตเกิดเป็นแบบแผนการดำรงชีวิตของตนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง และปัญหาสังคมที่รุนแรงชุมชนให้สามารถยืนอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ศึกษาการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊กของโรงเรียนวัดหนองคัน ที่คงอยู่คู่กับชุมชนตะกาดเก่า โดยจะทำการศึกษาถึงประสบการณ์ของชุมชนและโรงเรียนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เคยมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดจันทบุรีที่ควรมีเพิ่มเติม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสื่อกลางในการบริหารจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน ให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

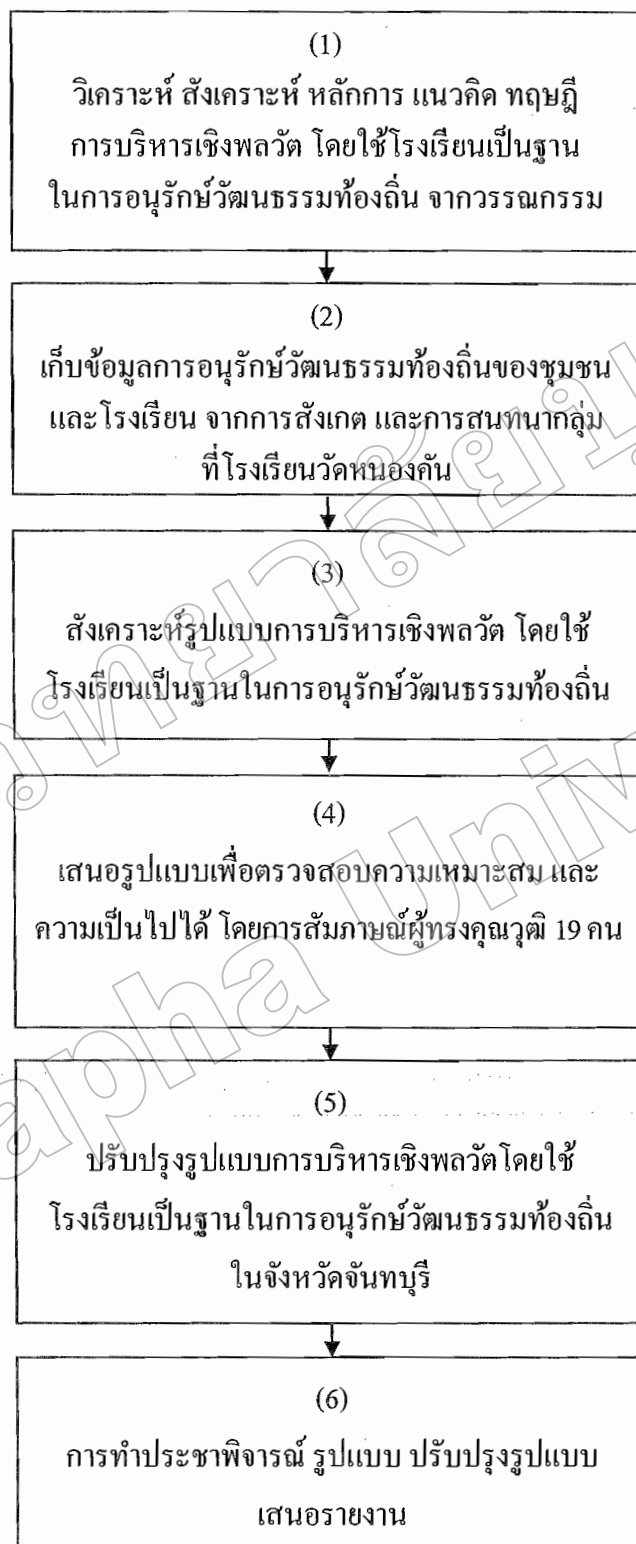
1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ของชุมชนและโรงเรียนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของโรงเรียนวัดหนองคัน จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของโรงเรียนวัดหนองคันไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้รูปแบบการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี
2. ได้รูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของจังหวัดจันทบุรี
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถนำรูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไปปรับใช้ร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาพร้อมกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงพลวัต โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นที่สามารถปรับเปลี่ยนเมื่อมีข้อมูล ข้อค้นพบใหม่จากปรากฏการณ์ที่ศึกษาที่เป็นจริง พร้อมทั้งเหตุและผลการอธิบายปรากฏชัดเจนนยิ่งขึ้น ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบที่นำเสนอเป็นรูปแบบเชิงมโนทัศน์ ซึ่งได้จากการสืบค้นตำราเอกสารวิชาการ รายงานการวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) กับผู้บริหาร คณะครู โรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี ผู้นำชุมชน ประชาชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อศึกษาประสบการณ์ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นละครชาตรีเท่งตุ๊ก และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. ศึกษาเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 การจัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับชุมชน และมีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. สักระยะรูปแบบการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โรงเรียนวัดหนองคัน เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและทำประชาพิจารณ์ ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ในจังหวัดจันทบุรี และเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานต้นสังกัด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการบริหารเชิงพลวัต หมายถึง แบบแผนในการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์การดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและมีการปรับเปลี่ยนแบบแผน การดำเนินการไปตามสถานการณ์ที่เป็นไปได้เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสถานการณ์ 3 รูปแบบ คือ สถานการณ์ถดถอย สถานการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงดีขึ้น

2. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน หมายถึง การกระจายอำนาจจากการบริหาร ส่วนกลางไปสู่สถานศึกษาและมอบอำนาจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เป็นแนวคิดเบื้องต้นในการดำเนินการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามโครงสร้างทั้ง 4 ด้าน 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล และ 4) การบริหารงานทั่วไป

3. การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง วิธีการดำรงไว้ซึ่งการดำเนินชีวิตหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนกลุ่มหนึ่งและมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ถึงการส่งเสริมความเจริญงอกงามโดยมีการอนุรักษ์ฟื้นฟู เผยแพร่ และต่อยอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

4. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความสามารถ เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงพลวัตโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี และงานวิจัยนี้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา คือ โรงเรียนวัดหนองคัน อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี

6. ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน อยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนตะกาดเจ้า อำเภอบ้านใหม่ จังหวัดจันทบุรี

7. ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในการแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊ก ซึ่งเรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ที่ได้ทำการถ่ายทอดความรู้ในการแสดงละครชาตรีเท่งตุ๊กให้กับนักเรียนของโรงเรียนและเป็นชุมชนที่เลือกที่จะทำการศึกษาถึงกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น “ละครชาตรีเท่งตุ๊ก”

8. ละครชาตรีเท่งตุ๊ก หมายถึง การละเล่นพื้นบ้านที่มีลักษณะเล่นเหมือนละครชาตรี ซึ่งคล้ายกับการแสดงมโนราห์ของทางภาคใต้ หรือผสมระหว่างมโนราห์และลิเก เครื่องดนตรีประกอบด้วย โทน 2 ใบ กลองตุ๊ก (กลองชาตรี) 1 ใบ ฉิ่ง ฉาบ และกรับ